

Spijbelen in het MBO

Praktijkgericht onderzoek

Werner Pauchli

IVLOS, Universiteit Utrecht

Januari 2010

Inhoud

| | |
|---|-----------|
| Inhoud | 2 |
| Inleiding | 3 |
| Onderzoeksvragen | 3 |
| Werkhypothesen | 3 |
| Materiaal en methoden | 4 |
| Resultaten | 7 |
| Conclusies | 13 |
| Discussie | 14 |
| Referenties | 16 |
| Bijlage: gedetailleerde resultaten | 17 |

Inleiding

Vroegtijdig schoolverlaten kan schadelijk zijn voor de toekomstmogelijkheden en het maatschappelijk functioneren van jongeren (Scheepmaker en Veer, 2006). Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) beschrijft in de nota *Aanval op de Uitval* dat jongeren die uitvallen een minder grote kans hebben zich te ontwikkelen tot volwassen, zelfstandige mensen die een nuttige bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. Steeg en Webbing (2006) stellen dat schooluitval zelfs een voorbode kan zijn van uitval uit de samenleving. Gevolgen van schooluitval zijn criminaliteit, hoge zorgkosten, lage arbeidsparticipatie, integratieproblemen, gebrekkig burgerschap en het beroep doen op sociale voorzieningen zoals uitkeringen (OCW, 2006; Steeg en Webbing, 2006). Deze en andere negatieve nevenverschijnselen die gepaard gaan met vroegtijdig schoolverlaten, is reden voor de overheid om hier intensief aandacht aan te besteden.

De overheid startte in 2006 met het beleid *Aanval op de Uitval*. Concreet wordt een aantal acties uiteengezet, waaronder meer nadruk leggen op het vroege signalement van spijbelen, want spijbelen zou in sommige gevallen een voorbode zijn voor schooluitval. Er is veel onderzoek gedaan naar spijbelen in het voortgezet onderwijs (bijvoorbeeld Beethoven en Dekkers, 2005; NIPO, 2002; Slots, 2008; Belactie LP, 2009), maar nog niet zozeer binnen het Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO). Dit is opmerkelijk aangezien de grootste groep voortijdige schoolverlaters uit het MBO afkomstig is (CBS, 2007; Scheepmaker & Veer, 2006).

Het doel van dit onderzoek is inzicht te krijgen in verzuimcijfers van het MBO en het effect van het versturen van officiële waarschuwingen verzuim.

Onderzoeksvragen

1. Hoe hoog is het verzuim in het MBO?
2. Is er verschil in verzuim tussen de opleidingsniveaus?
3. Is er verschil in verzuim tussen jongens en meisjes?
4. Wat is het effect van het versturen van schriftelijke, officiële waarschuwingen op het verzuim?

Werkhypothesen

1. Hoe lager het niveau van de opleiding, hoe hoger het verzuim.
2. Meisjes verzuimen meer dan jongens.
3. Het versturen van schriftelijke, officiële waarschuwingen heeft een positief effect op het terugdringen van verzuim.

Materiaal en methoden

Binnen een ROC in Utrecht wordt sinds september 2006 de aan- of afwezigheid van leerlingen van een bepaalde sector elektronisch geregistreerd. Docenten doen deze registratie middels een internet applicatie (zie Figuur 1 en Tabel 1).

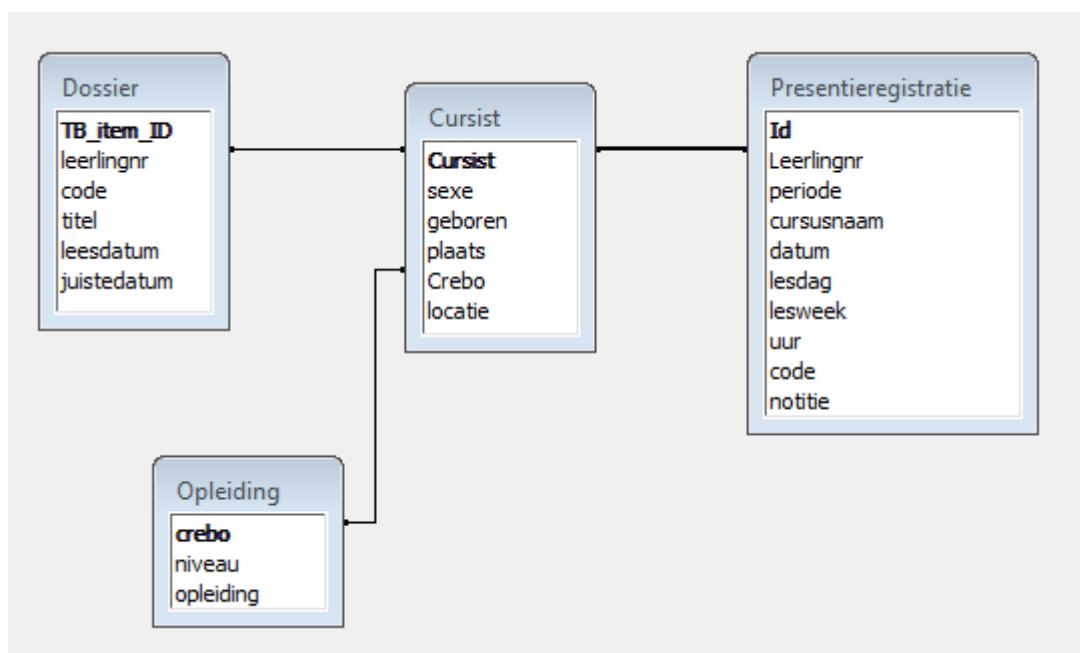


Figuur 1: Registratie van aan- of afwezigheid bij de lessen Nederlands, het 2^e en 3^e uur op maandag 7 april 2008. Hans is beide uren aanwezig. Dorine is met onbekende reden afwezig en Dirk was het 2^e uur aanwezig, maar is het 3^e uur verwijderd uit de les.

Tabel 1: keuzen van registratie en betekenis.

| Registratie | Betekenis |
|-------------|--|
| P | Present |
| A | Afwezig met onbekende reden |
| Z | Ziek |
| M | Verlof (geoorloofd afwezig met melding). |
| V | Verwijderd |
| G | Geen les |

Deze gegevens worden opgeslagen in een MySQL database. Uit deze database zijn tekstbestanden gegenereerd (zgn. tabledumps) die zijn ingelezen in een Access database (Figuur 2) om er de juiste gegevens uit te kunnen selecteren.



Figuur 2: Datamodel presentieregistratie.

In de tabel Presentieregistratie (zie Figuur 2) wordt in het veld *code*, voor elke leerling, voor elke lesuur, P, A, Z, M, V of G geregistreerd. Indien de docent verzuimt te registreren staat er een 'X' in het veld *code*.

Omdat het in dat laatste geval niet bekend is of de leerling wel/niet aanwezig is geweest, zijn deze gegevens niet opgenomen in het onderzoek. Dit geldt ook voor de registraties *geen les* (G).

Het aantal records (registraties) dat na bovengenoemde filtering overblijft is 2.773.356.

Deze records zijn verdeeld over 3926 leerlingen uit 84 verschillende opleidingen.

In de tabel Dossier worden o.a. de waarschuwingen (die tevens per reguliere post worden verstuurd) voor verzuim opgeslagen. Het betreft de volgende waarschuwingen:

1. Uitnodiging gesprek verzuim
2. Eerste officiële waarschuwing verzuim
3. Tweede officiële waarschuwing verzuim

Omdat de records per leerling een onderlinge samenhang hebben, volstaat het niet om uit alle 2.773.356 records het relatieve aandeel A, P etc. te scoren, maar dient dit te gebeuren per leerling. Per leerling zal dus moeten worden bepaald hoeveel hij/zij P, A etc is geregistreerd (zie Figuur 3). Van deze percentages kunnen dan gemiddelden worden berekend.

| Leerlingnr | % P | % A | % Z | % M | % V |
|------------|------|------|------|-----|-----|
| 358 | 80,3 | 17,0 | 0,6 | 2,1 | 0,0 |
| 359 | 90,1 | 9,3 | 0,4 | 0,2 | 0,0 |
| 360 | 65,6 | 29,8 | 3,6 | 1,0 | 0,1 |
| 361 | 41,4 | 46,0 | 9,5 | 3,0 | 0,0 |
| 362 | 78,1 | 8,1 | 11,9 | 1,8 | 0,0 |
| 363 | 76,0 | 23,4 | 0,0 | 0,5 | 0,1 |
| 364 | 90,5 | 5,5 | 3,1 | 1,0 | 0,0 |
| 365 | 75,3 | 13,9 | 8,1 | 2,7 | 0,0 |
| 366 | 56,6 | 32,4 | 7,5 | 3,4 | 0,0 |
| 367 | 76,5 | 17,2 | 3,2 | 3,2 | 0,0 |
| 369 | 38,7 | 45,0 | 15,7 | 0,7 | 0,0 |

Figuur 3: Percentages P, A, Z, M en V per leerling.

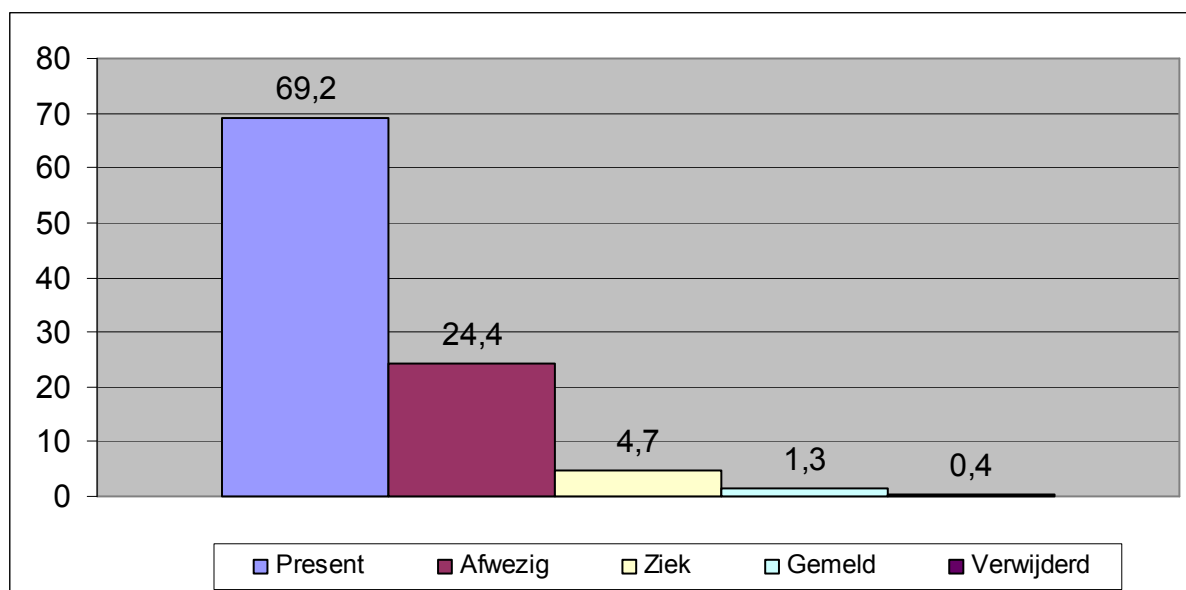
Met SPSS zijn de volgende gegevens met elkaar vergeleken:

- Verschillende niveaus
- Jongens en meisjes
- Het verzuim in de periode 4 weken vóór en 4 weken ná het versturen van een waarschuwing.

Resultaten

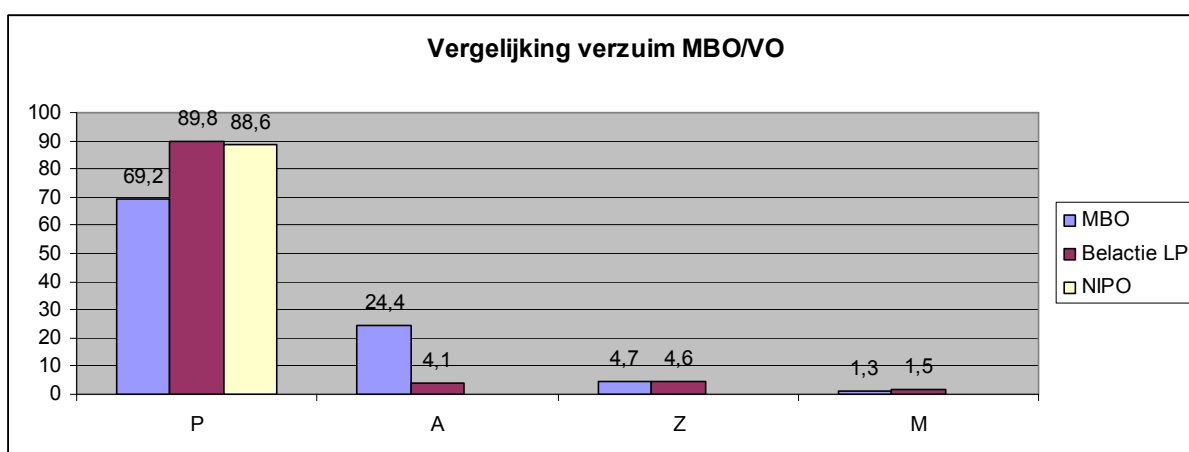
Onderstaand de belangrijkste resultaten. Voor volledige en gedetailleerde beschrijving van resultaten zie de [bijlage](#).

Verzuim over de periode september 2006 t/m juli 2009 (Figuur 4).

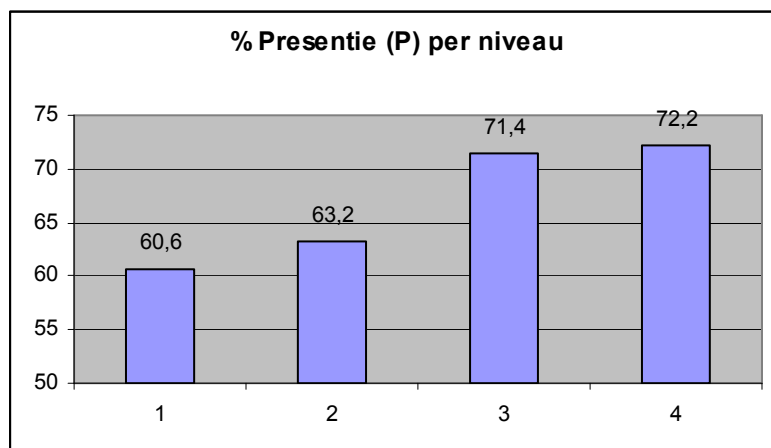


Figuur 4: Gemiddelde percentages P, A, Z, G en V over de periode september 2006 t/m juli 2009.

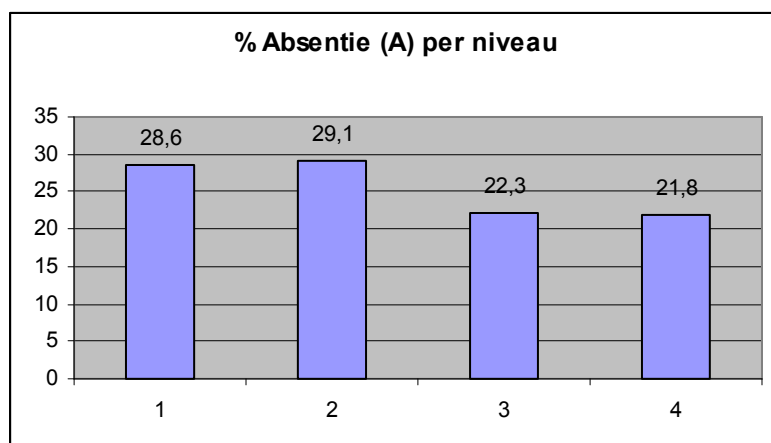
Vergelijking (Figuur 5) van verzuimcijfers MBO met verzuimcijfers Belactie LP uit 2009 (TL/HAVO/VWO) en NIPO 2002 (VMBO leerjaar 4).



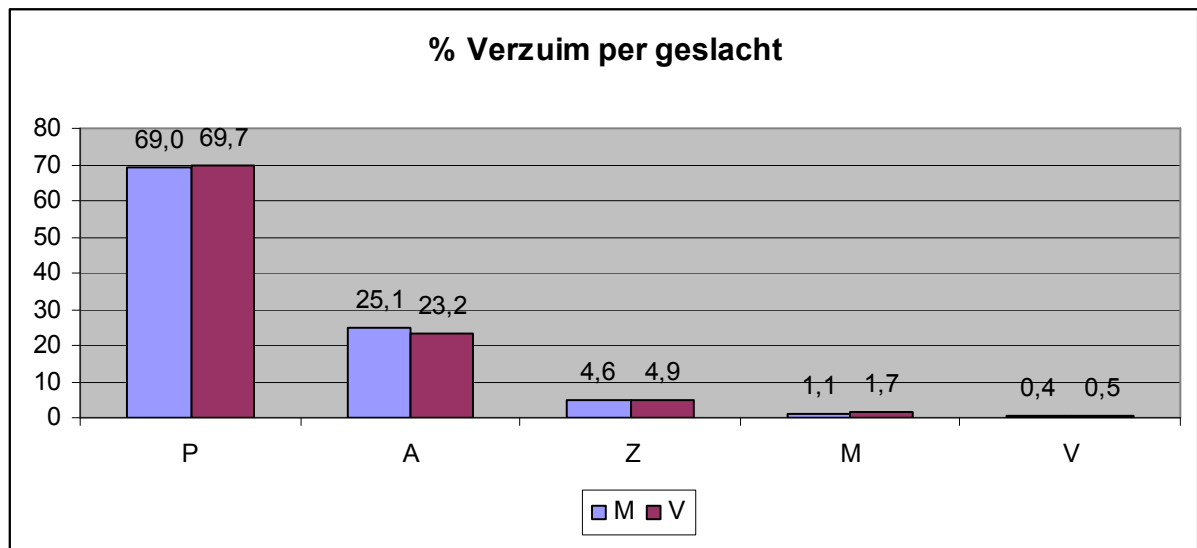
Figuur 5: vergelijking van verzuimcijfers MBO/VO. Daar waar geen waarde boven de kolom is vermeld zijn geen gegevens bekend.

Verzuim over de periode september 2006 t/m juli 2009 per niveau van opleiding (Figuur 6 en 7).

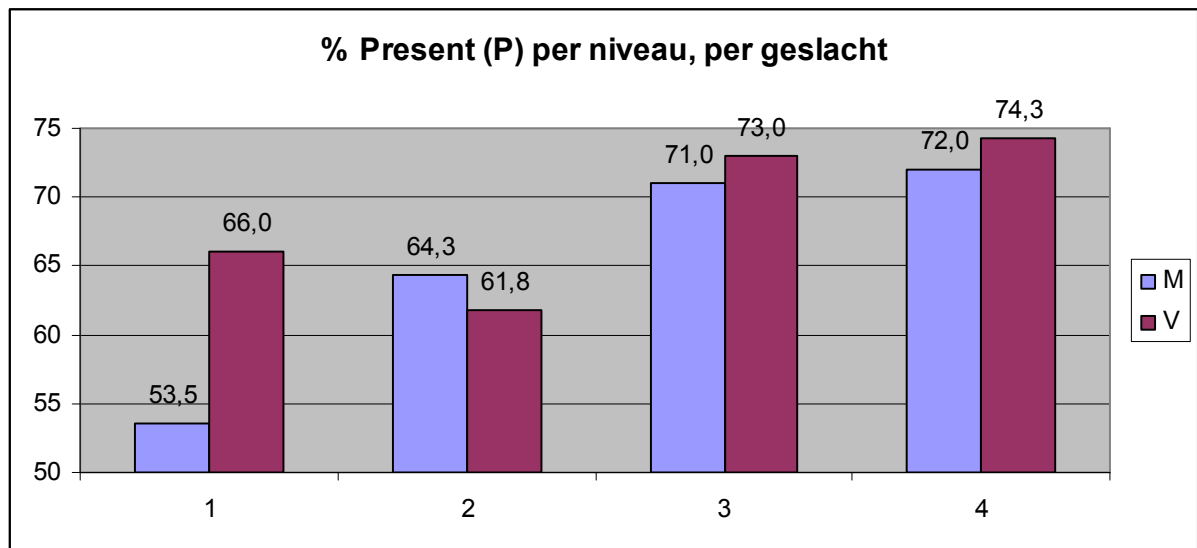
Figuur 6: Presentie (P) per niveau. Uit de resultaten blijkt dat niveau 1 en 2 een lagere presentie vertonen dan niveau 3 en 4.



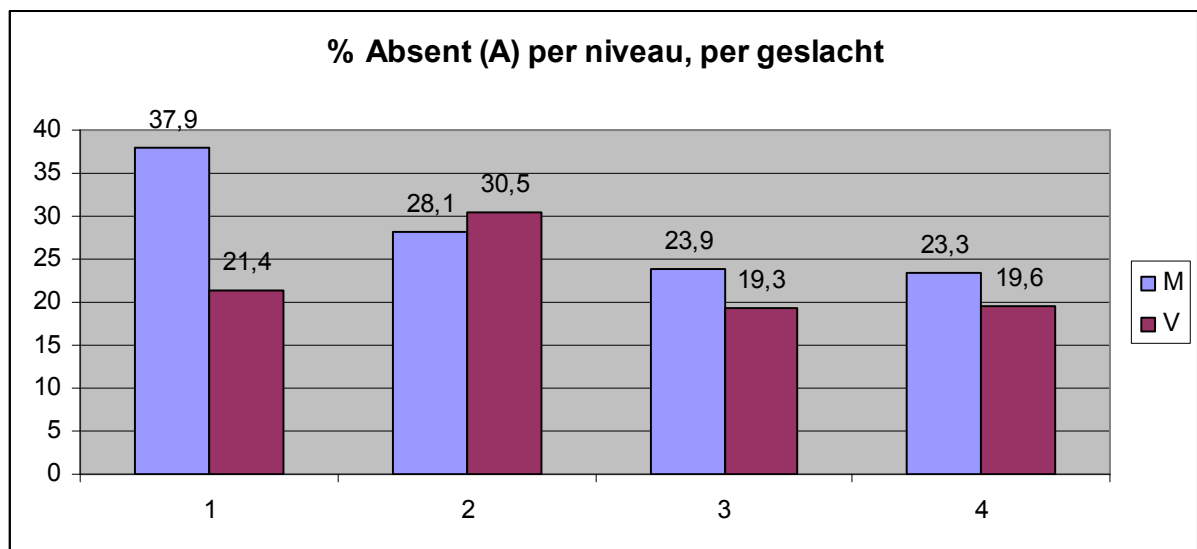
Figuur 7: Absentie (A) per niveau. Uit de resultaten blijkt dat niveau 1 en 2 een hogere absentie vertonen dan niveau 3 en 4.

Verzuim per geslacht over de periode september 2006 t/m juli 2009 (Figuur 8).

Figuur 8: Verzuim per geslacht. Uit de resultaten blijkt dat (gemiddeld over alle niveaus van opleiding) jongens en meisjes even veel present (P) zijn en dat jongens meer absent (A) zijn dan meisjes.

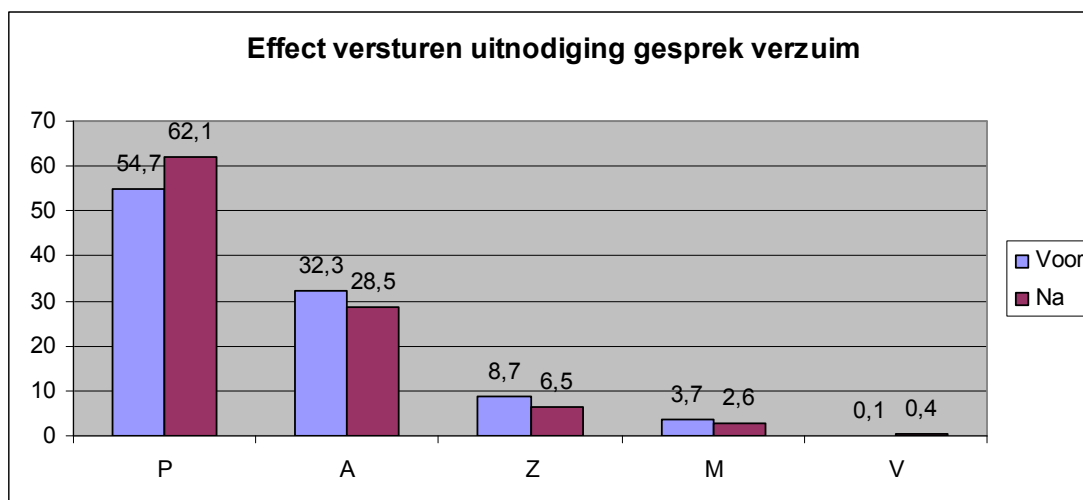
Verzuim per niveau, per geslacht over de periode september 2006 t/m juli 2009 (Figuur 9 en 10).

Figuur 9: Present (P) per niveau, per geslacht. Met name in niveau 1 vertonen jongens een veel lagere aanwezigheid dan meisjes.

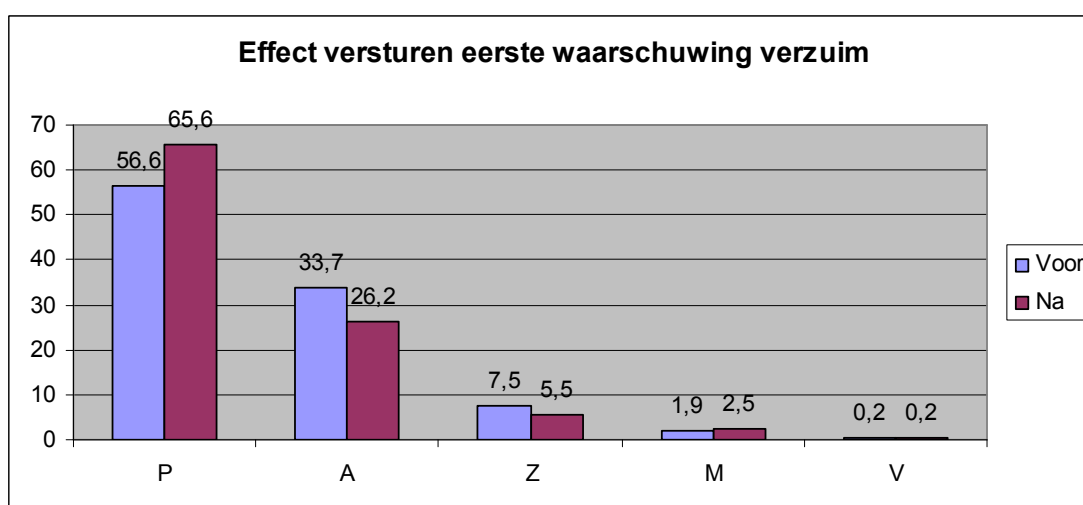


Figuur 10: Absentie (A) per niveau, per geslacht. Met name in niveau 1 vertonen jongens een veel hogere absentie dan meisjes.

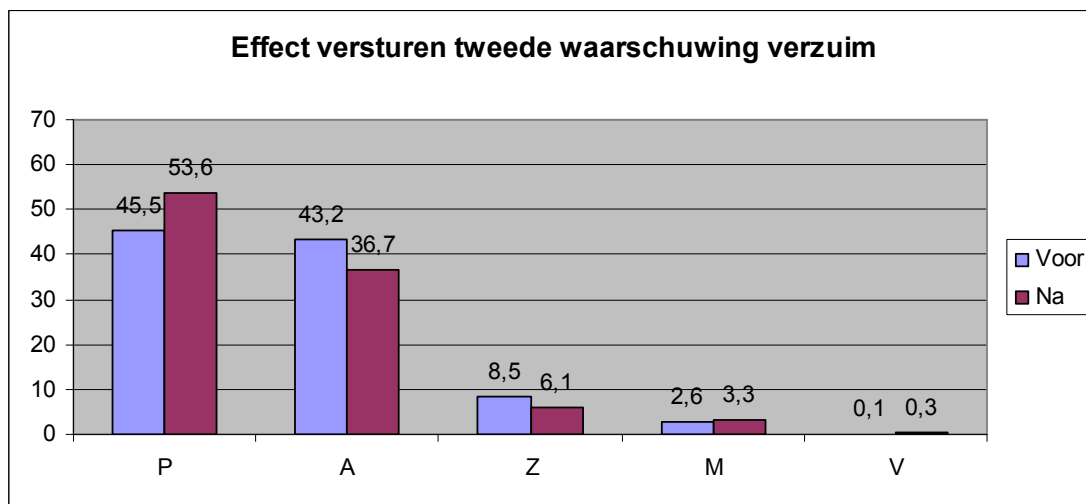
Verzuim 4 weken vóór en vier weken ná het versturen van waarschuwingen, over de periode september 2006 t/m juli 2009 (Figuur 11 t/m 13).



Figuur 11: Percentages P, A, Z, M en V vier weken vóór en vier weken ná het versturen van een uitnodiging gesprek verzuim. Na het versturen van een uitnodiging gesprek verzuim neemt de presentie (P) met 7,4 % toe tot 62,1 % en neemt de absentie met 3,8 % af tot 28,5 %.



Figuur 12: Percentages P, A, Z, M en V vier weken vóór en vier weken ná het versturen van een eerste waarschuwing verzuim. Na het versturen van een eerste waarschuwing verzuim neemt de presentie (P) met 9 % toe tot 65,6 % en neemt de absentie met 7,5 % af tot 26,2 %.



Figuur 13: Percentages P, A, Z, M en V vier weken vóór en vier weken ná het versturen van een tweede waarschuwing verzuim. Na het versturen van een tweede waarschuwing verzuim neemt de presentie (P) met 8,1 % toe tot 53,6 % en neemt de absentie met 6,5 % af tot 36,7 %.

Conclusies

Het percentage verzuim met reden onbekend is in het MBO (24,4%) zes maal zo hoog als in het VO (4,1%).

Omdat een geldige reden van verzuim (denk bijvoorbeeld aan ziekte) als dekmantel van ongeoorloofd verzuim kan worden opgegeven, is geen goed inzicht te krijgen in ongeoorloofd verzuim. Van verzuimers waarvan de reden van verzuim onbekend is, kan er eveneens sprake zijn van zowel geoorloofd als ongeoorloofd verzuim (NIPO 2002). Waar wel een goed beeld van te krijgen is, is de áánwezigheid. Deze áánwezigheid is in het MBO (69%) veel lager dan in het VO (89%).

De hypothese *Hoe lager het niveau van de opleiding, hoe hoger het verzuim* kan worden aangenomen. Echter, hoewel de verschillen tussen de niveaus groot en zeer significant zijn, is de relevantie (waarde van R Squared) van het niveau in het verklaren van verzuim zeer laag. Er zijn blijkbaar andere factoren die het verzuim verklaren of kunnen voorspellen.

De hypothese *Meisjes verzuimen meer dan jongens* moet worden verworpen. Ik had deze hypothese gebaseerd op onderzoek van NIPO (2002) waaruit naar voren kwam dat in het 4^e jaar van VMBO de meisjes 10,4% verzuimen en jongens 9,3%. Met name in niveau 1 van het MBO spijbelen jongens (38%) veel meer dan meisjes (21%). In deze groep valt dan ook veel winst te behalen in het terugdringen van verzuim.

Hoewel de hypothese *Het versturen van schriftelijke, officiële waarschuwingen heeft een positief effect op het terugdringen van verzuim*, niet kan worden verworpen (de presentie in de vier weken na het versturen van een waarschuwing neemt immers toe en het ongeoorloofde verzuim neemt af) is het toch de vraag of dit effect ook het beoogde effect is.

De áánwezigheid in de vier weken na het versturen van een uitnodiging voor gesprek, een eerste of een tweede waarschuwing is respectievelijk 62,1 %, 65,5 % en 53,6 %. Het ongeoorloofde verzuim is respectievelijk 28,5 %, 26,2 % en 36,7 %. Bureau Leerplicht Plus hanteert een norm van 12,5% ongeoorloofd verzuim. Ik concludeer dan ook dat het versturen van brieven en waarschuwingen niet voldoende effect heeft in het terugdringen van verzuim.

Discussie

Het doel van dit onderzoek was niet het aandragen van oplossingen of suggesties om het verzuim in het MBO terug te dringen. Maar omdat het verzuim zo enorm hoog is en het versturen van waarschuwingen niet voldoende effect blijkt te hebben op het terugdringen er van, ga ik hier toch kort in op de vraag waarom het verzuim in het MBO zo veel hoger is dan in het VMBO en wat een mogelijke aanpak zou kunnen zijn om het hoge verzuim terug te dringen.

Structuur en eigen verantwoordelijkheid

Uit onderzoek van Jiskoot (2009) blijkt dat leerlingen komend van een gestructureerde middelbare school, zich in het MBO een soort van losgelaten voelen. Het risico van schooluitval is het grootst op het moment dat leerlingen de overgang van VMBO naar MBO doormaken (Organise2Learn, 2007). Ik denk dat de leerling op het MBO te veel als volwassen wordt beschouwd, iemand die de eigen planning moet maken en verantwoordelijk is voor het eigen leerproces.

Ouders betrekken in leerproces

Ouders zouden meer betrokken moeten worden in het leerproces, zeker in het eerste leerjaar. Op de middelbare school vinden 4 tot 8 keer per jaar mentor- of docentengesprekken met ouders plaats. In dit betreffende MBO is dit beperkt tot slechts één algemene informatieavond voor ouders van eerstejaars, waarbij geen ruimte is voor individuele gesprekken. Ik pleit er dan ook voor om, in elk geval voor de eerstejaars, ouderavonden te organiseren. Zo kunnen ouders ook actief worden betrokken bij beroepskeuze. Docenten geven zelf ook aan dat ouders meer actief moeten worden betrokken en direct moeten worden ingelicht bij absentie en het nakomen van sancties (Organise2Learn, 2007).

Organisatie van de lessen

In tegenstelling tot het VMBO, bestaan de lessen in het MBO voor een groot deel uit het zelfstandig en in eigen tempo werken aan lesstof, projecten of prestaties. Dit zou het verschil in verzuim (deels) kunnen verklaren. De leerling op het MBO heeft immers niet het gevoel echt iets te missen, want kan de volgende keer gewoon verder waar hij gebleven was. In een vervolgonderzoek zou gekeken kunnen worden naar het verschil in verzuim tussen 'klassikale' en 'zelfstandige' lessen.

Betrokkenheid docenten

Van de redenen van schooluitval heeft 21% betrekking op de betrokkenheid en taakopvatting van docenten (Jiskoot, 2009). Docenten zouden leerlingen meer moeten helpen en begeleiden in het maken van bewuste keuzes. Uit interviews met voortijdige schoolverlaters (Jiskoot, 2009) komt dit ook naar voren: de onderwijsbehoeften hebben voornamelijk betrekking op de betrokkenheid en ondersteuning van docenten. De schoolverlaters hebben een gebrek aan behulpzaamheid en enthousiasme van docenten ervaren, een slecht contact en miscommunicatie en niet stimuleren en motiveren.

Organisatie verzuimbeleid

Op dit betreffende ROC houden meerdere lagen van de organisatie zich bezig met de controle van verzuim. Mentoren krijgen bijvoorbeeld wekelijks van de verzuimcoördinator een overzicht in hun postvak van leerlingen die te veel verzuimd hebben. Tevens krijgen zij van de procescoördinator wekelijks een CC van e-mails die worden verstuurd naar leerlingen die de wettelijke norm van verzuim hebben overschreden. Dit kan bij docenten een afwachtende houding en minder gevoel van verantwoordelijkheid en betrokkenheid in de hand werken.

Verkeerde studiekeuze en aannamebeleid

Dat de uitval het grootst is bij de eerstejaars, is niet alleen te verklaren door de overstap vanuit het meer gestructureerde VMBO. Een belangrijke andere factor die ten grondslag ligt aan de hoge schooluitval is een verkeerde studiekeuze. Motivatie en kwaliteit moeten worden ingeschat middels een assessment en op basis van de uitslag leerlingen wel of niet aannemen. Het huidige aannamebeleid wordt door docenten als negatieve invloed op voortijdig schoolverlaten ervaren omdat de deelnemer vaak op de verkeerde plek komt (Organise2Learn, 2007). Studietoelating, studie- en beroepskeuze, niveaukeuze of een juist beroepsbeeld zijn meetbare factoren die de school kan beïnvloeden. Er bestaan voor alle MBO-opleidingen testinstrumenten waarmee op flexibele en efficiënte wijze deelnemers kunnen worden getest en de individuele slaagkans in een opleiding in beeld kan worden gebracht (AMN).

Laagdrempeligheid ziekmelden

Tot slot denk ik dat het verzuim sterk kan worden teruggedrongen door eenvoudige drempels op te werpen. Op dit moment gaat ziekmelden op dit betreffende MBO voor een leerling als volgt: de leerling start vanuit thuis een internetapplicatie op en klikt op de knop *ziekmelden*. Ik denk dat wanneer de leerling naar school zou moeten bellen en een kort gesprekje zou krijgen (vragen als “Wat heb je precies?”, “Ben je naar de huisarts geweest?”, “Wanneer denk je weer op school te kunnen komen?”), het aantal ziekmeldingen drastisch omlaag zou gaan. Ook denk ik dat wanneer leerlingen direct worden gebeld wanneer ze niet op school zijn, dit een positieve invloed heeft op het terugdringen van verzuim.

Referenties

AMN, Test Toolkit voor het MBO. www.amn.nl

Beethoven, S. & Dekkers, H. (2005). Early School Leaving in the lower vocational track: triangulation of qualitative and quantitative data. *Adolescence*, 40, 157.

Bureau Leerplicht Plus. Aanpak schoolverzuim op het MBO. Een praktische handreiking.

CBS (2007). Jaarboek onderwijs in cijfers 2008. Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Gemeente Utrecht (2009). Antwoorden door het college op schriftelijke vragen van de PvdA.

Jiskoot, M. (2009). Voortijdig schoolverlaten binnen MBO Sport en Bewegen. Universiteit Utrecht.

Leerplicht (2009). Grootscheepse belactie op de Dag van de Leerplicht.

Ministerie van OCW (2006). Aanval op de uitval, perspectief en actie. Den Haag: Ministerie OCW.

NIPO (2002). Schoolverzuim in het voortgezet onderwijs. NIPO

Organise2Learn (2007). Voorkomen is beter dan uitvallen. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

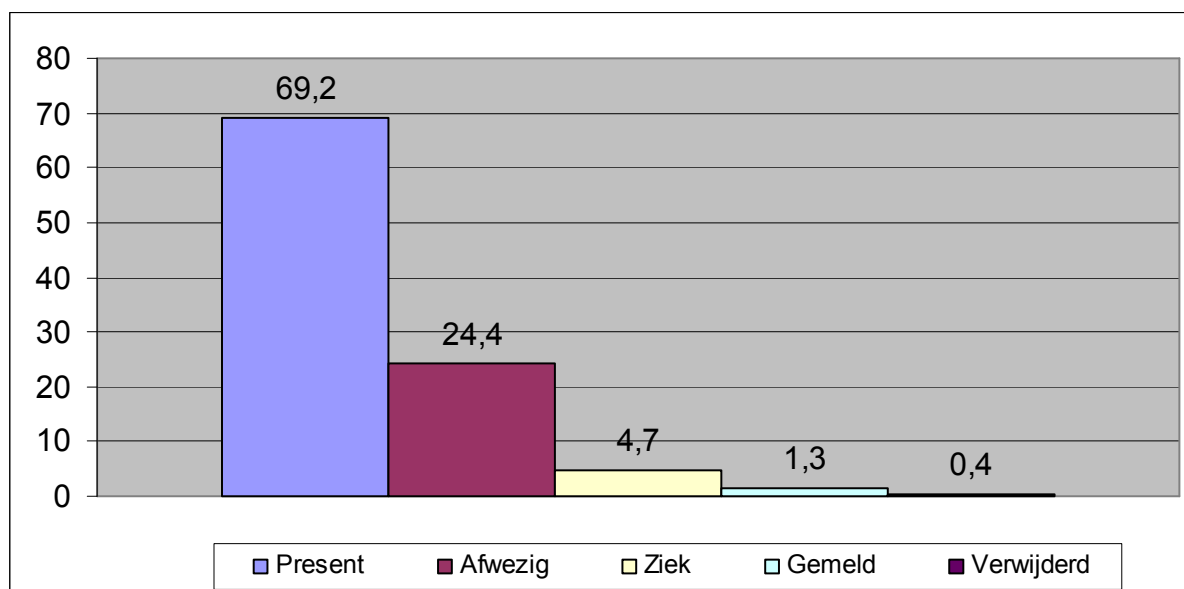
Scheepmaker, M.P.C. & Veer, P.B.A. ter (2006). Justitiële verkenning: Spijbelers en dropouts. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.

Slots, L. (2008). Voortijdig schoolverlaten in beeld. Universiteit Utrecht.

Steeg, M. van der & Webbink, D. (2006). CPB document: Voortijdig schoolverlaten in Nederland: omvang, beleid en resultaten. Den Haag: Centraal Planbureau.

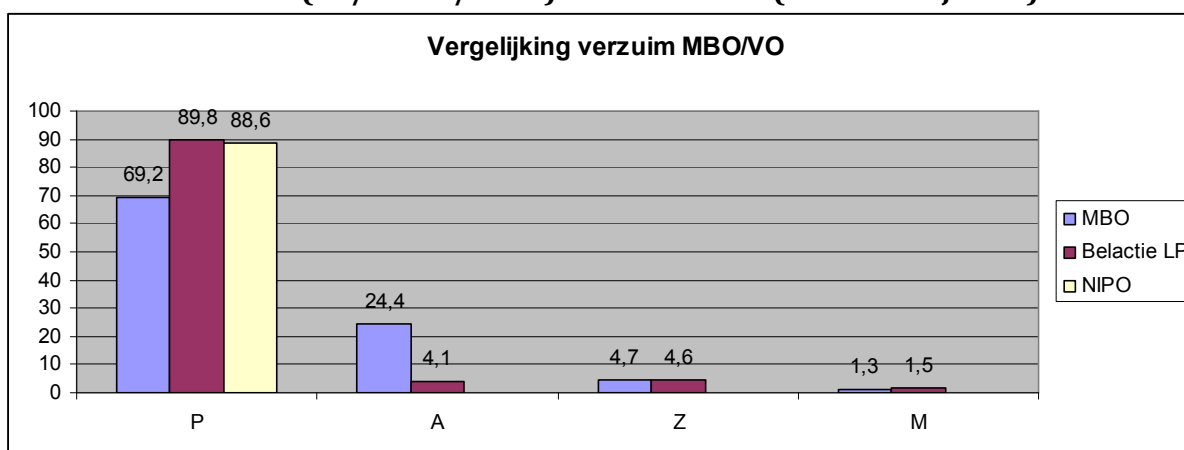
Bijlage: gedetailleerde resultaten

Presentiegegevens over de periode september 2006 t/m juli 2009 (Figuur 1).



Figuur 1: Gemiddelde percentages P, A, Z, G en V (N=3926) over de periode september 2006 t/m juli 2009.

Vergelijking (Figuur 2) van presentiegegevens MBO met presentiegegevens Belactie LP uit 2009 (TL/HAVO/VWO) en NIPO 2002 (VMBO leerjaar 4).



Figuur 2: vergelijking van verzuimcijfers MBO/VO. Daar waar geen waarde boven de kolom is vermeld zijn geen gegevens bekend.

Presentiegegevens over de periode september 2006 t/m juli 2009 per niveau van opleiding (Figuur 3 t/m 7 en Tabel 1 t/m 3).

Voor verzuim per niveau geldt:

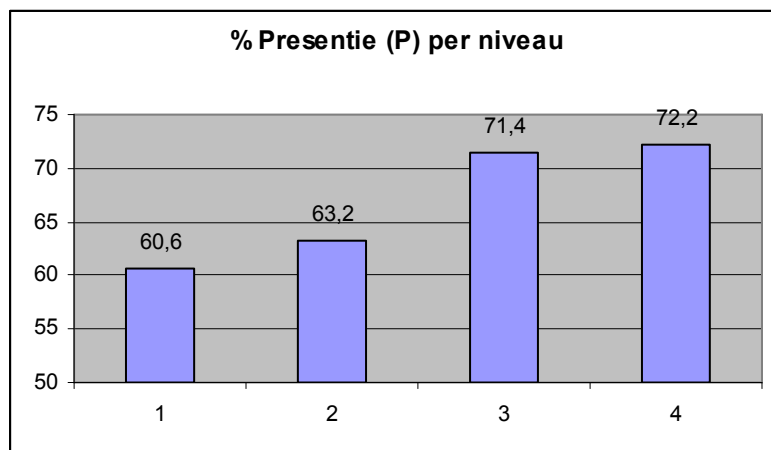
Niveau 1: N= 101

Niveau 2: N=1214

Niveau 3: N=775

Niveau 4: N=1836

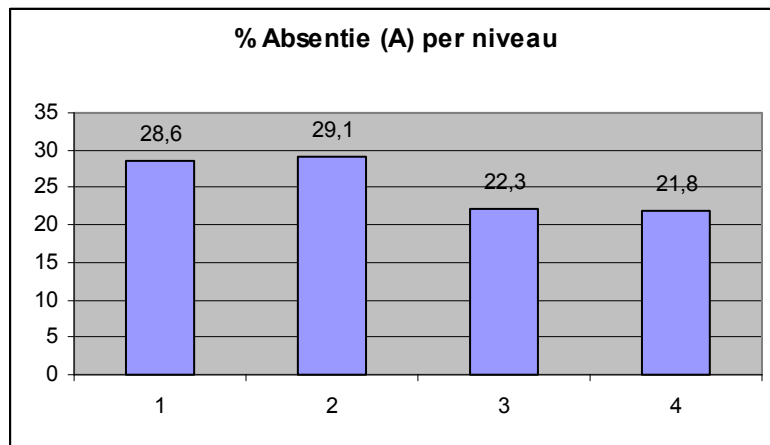
M en V zijn niet normaal verdeeld en de verschillen daarom niet getest met een ANOVA.



Figuur 3: Presentie (P) per niveau. One Way ANOVA: $p < 0,001$; R Squared = 0,038.

Tabel 1: Tukey test: vergelijking Presentie (P) van elk niveau met elk ander niveau.

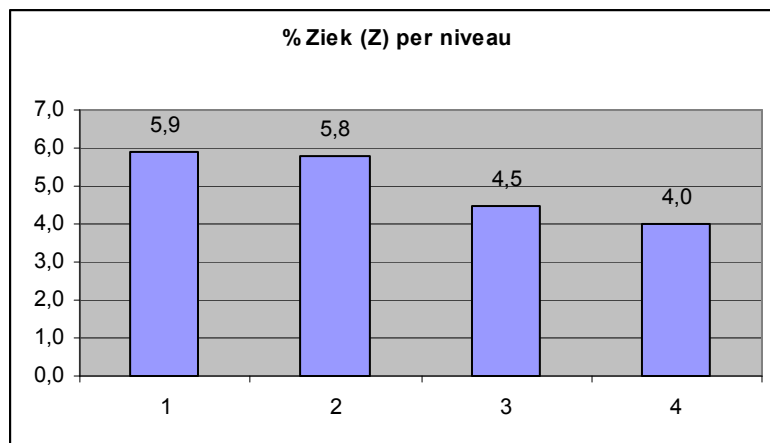
| Multiple Comparison (Tukey HSD): Presentie per niveau | | |
|---|--------|-------|
| Niveau | Niveau | Sign. |
| 1 | 2 | 0,670 |
| | 3 | 0,000 |
| | 4 | 0,000 |
| 2 | 3 | 0,000 |
| | 4 | 0,000 |
| 3 | 4 | 0,541 |



Figuur 4: Presentie (P) per niveau. One Way ANOVA: $p < 0,001$; R Squared = 0,024

Tabel 2: Tukey test: vergelijking Absentie (A) van elk niveau met elk ander niveau.

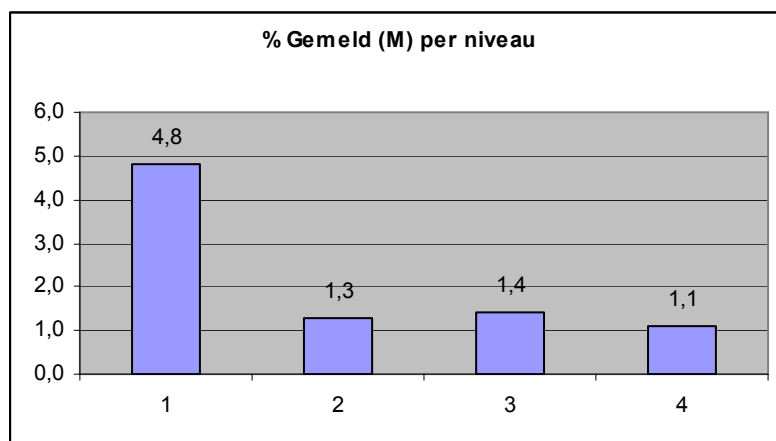
| Multiple Comparison (Tukey HSD) Absentie per niveau | | |
|---|--------|-------|
| Niveau | Niveau | Sign. |
| 1 | 2 | 0,994 |
| | 3 | 0,029 |
| | 4 | 0,011 |
| 2 | 3 | 0,000 |
| | 4 | 0,000 |
| 3 | 4 | 0,954 |



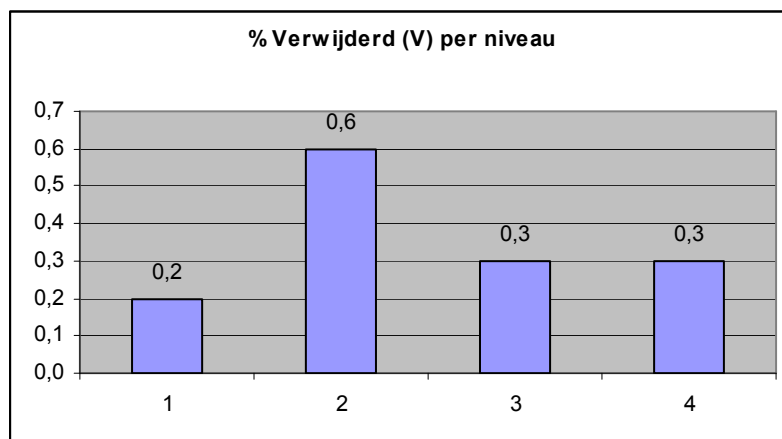
Figuur 5: Ziek (Z) per niveau. One Way ANOVA: $p < 0,001$; R Squared = 0,011

Tabel 3: Tukey test: vergelijking Ziek (Z) van elk niveau met elk ander niveau.

| Multiple Comparison (Tukey HSD) Ziek per niveau | | |
|---|--------|-------|
| Niveau | Niveau | Sign. |
| 1 | 2 | 0,998 |
| | 3 | 0,335 |
| | 4 | 0,067 |
| 2 | 3 | 0,003 |
| | 4 | 0,000 |
| 3 | 4 | 0,319 |



Figuur 6: Gemeld (M) per niveau.



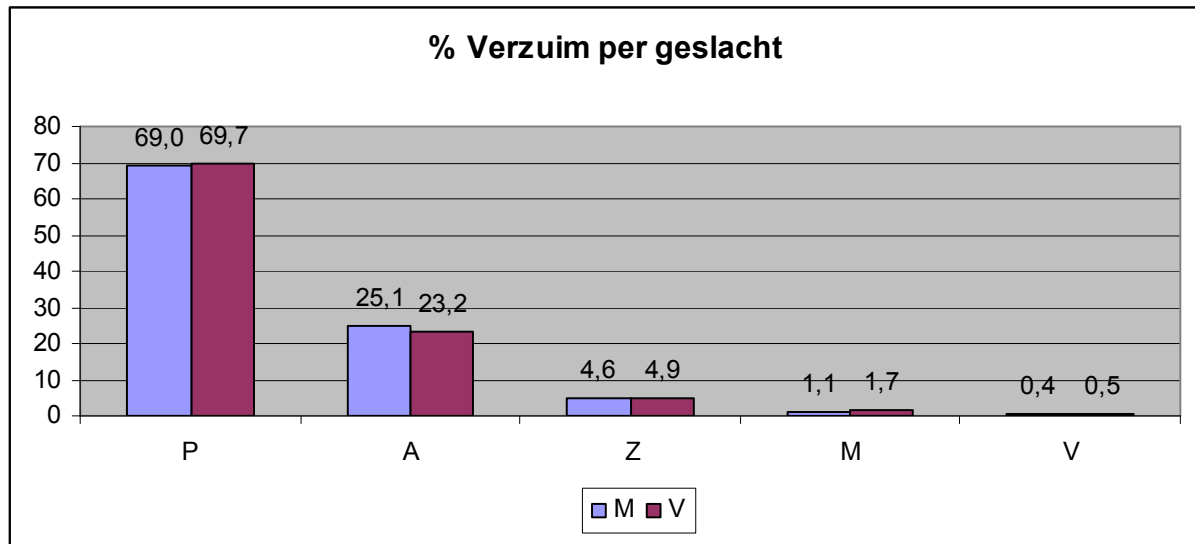
Figuur 7: Verwijderd (V) per niveau.

Presentiegegevens per geslacht over de periode september 2006 t/m juli 2009 (Figuur 8).

Voor verzuim per geslacht geldt:

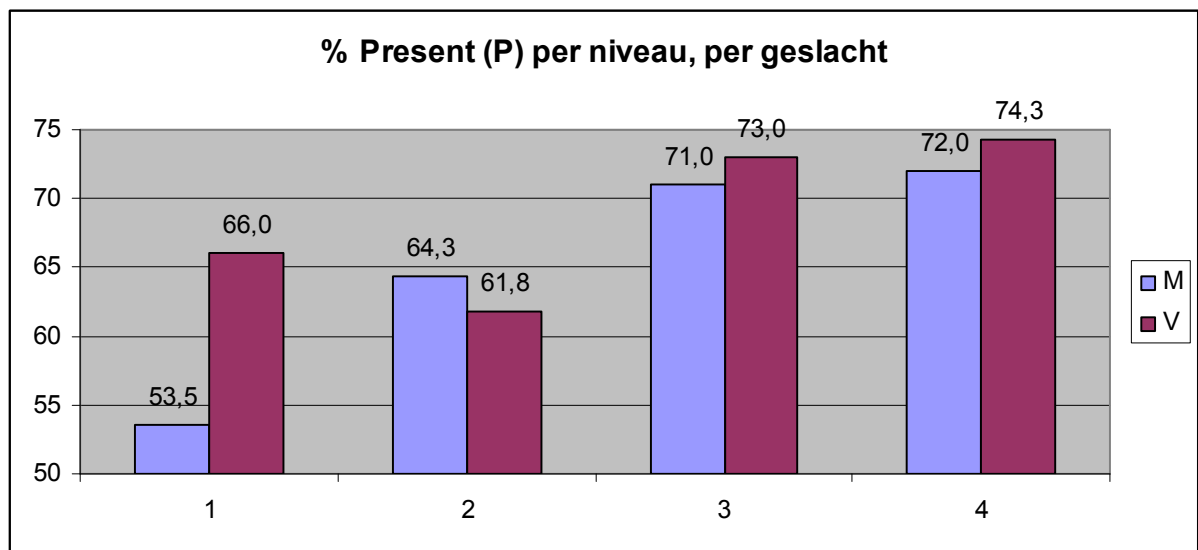
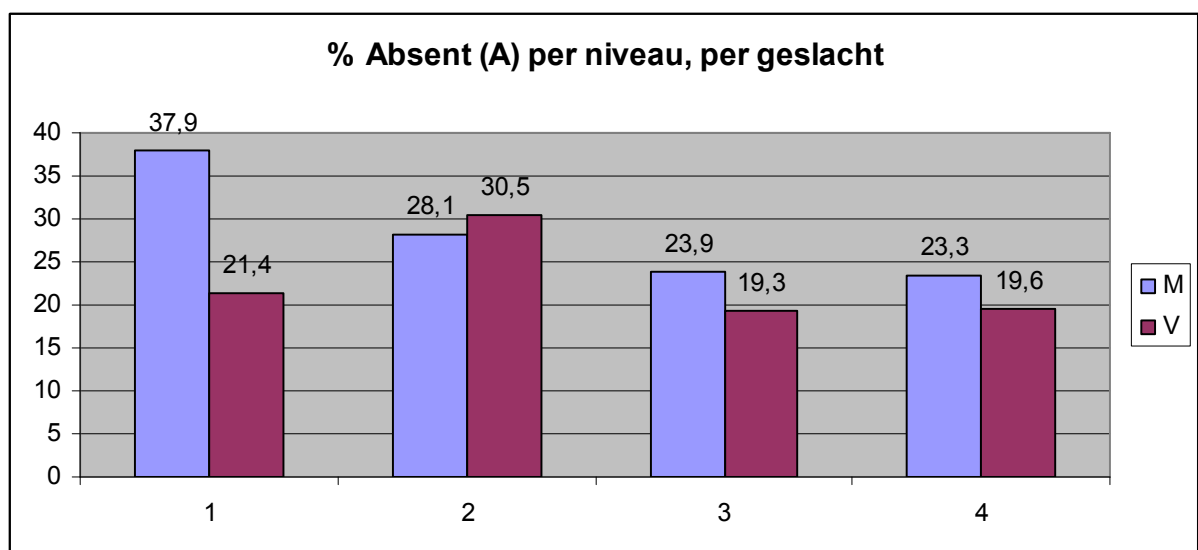
Man: N= 2360

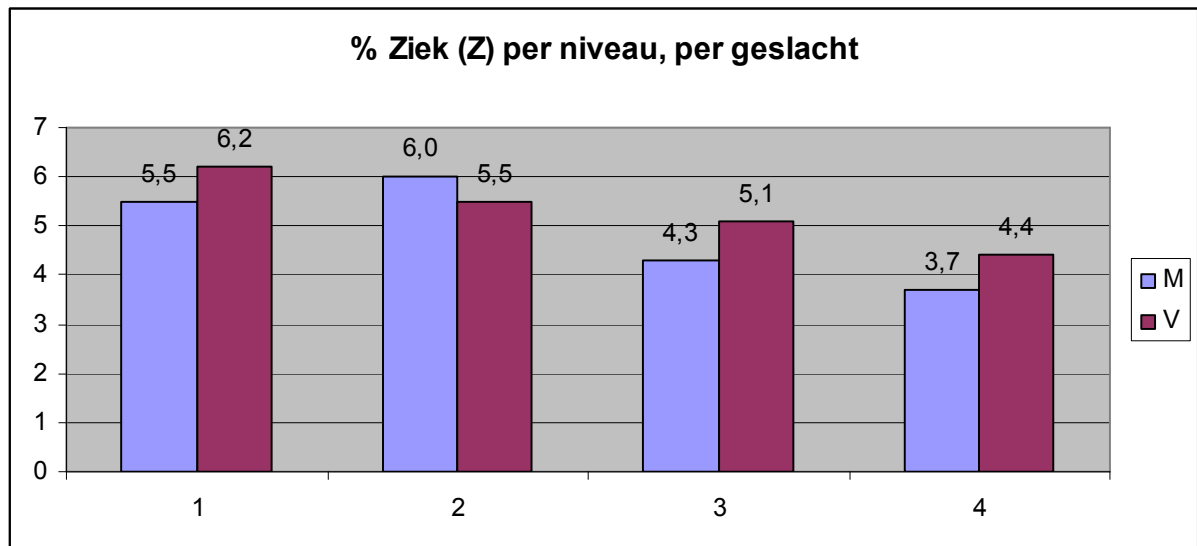
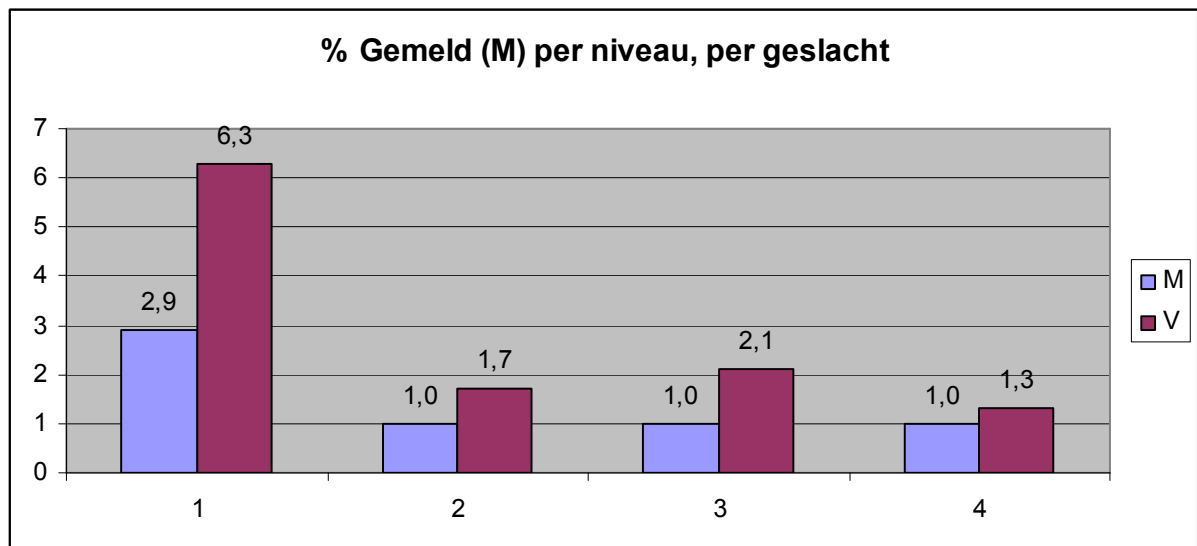
Vrouw: N=1566



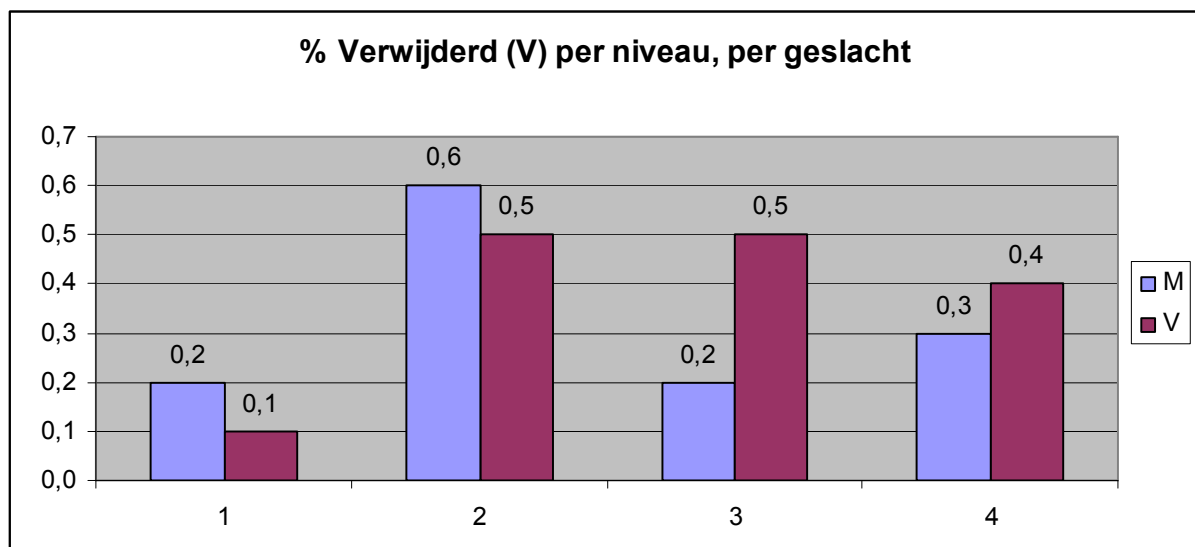
Figuur 8: Verzuim per geslacht. Verschillen getest met One Way ANOVA:

Present (P): $p = 0,317$ en $R^2 = 0,000$ Absent (A): $p = 0,007$ en $R^2 = 0,002$ Ziek (Z): $p = 0,14$ en $R^2 = 0,001$

Presentiegegevens per niveau, per geslacht over de periode september 2006 t/m juli 2009 (Figuur 9 t/m 13).Figuur 9: Present (P) per niveau, per geslacht. One Way ANOVA: $p < 0,001$; R Squared = 0,042Figuur 10: Absentie (A) per niveau, per geslacht. One Way ANOVA: $p < 0,001$; R Squared = 0,034

Figuur 11: Ziek (Z) per niveau, per geslacht. One Way ANOVA: $p < 0,255$; R Squared = 0,01

Figuur 12: Gemeld (M) per niveau, per geslacht.



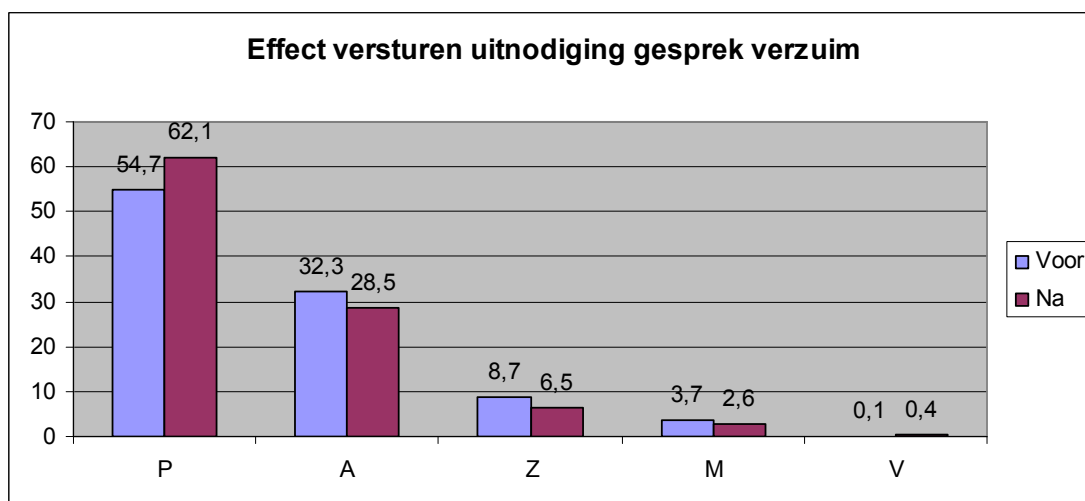
Figuur 13: Verwijderd (V) per niveau, per geslacht.

Presentiegegevens 4 weken vóór en vier weken ná het versturen van waarschuwingen, over de periode september 2006 t/m juli 2009 (Figuur 14 t/m 16).

Alleen P en A zijn met behulp van een ANOVA test met elkaar vergeleken omdat de percentages voor Z, M en V niet normaal verdeeld zijn.

Uitnodiging gesprek verzuim.

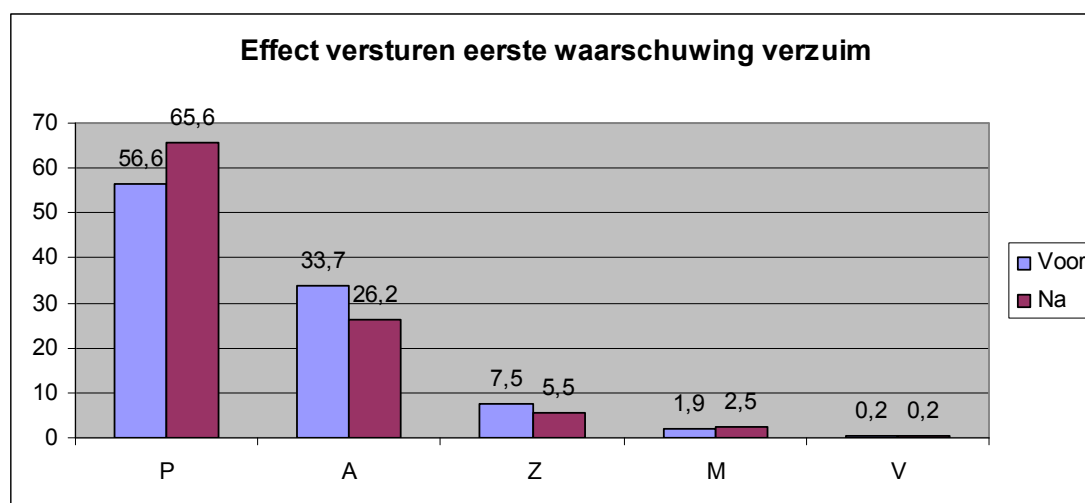
In figuur 14 zijn de percentages P, A, Z, M en V te zien vier weken vóór en vier weken ná het versturen van een uitnodiging gesprek verzuim.



Figuur 14: Percentages P, A, Z, M en V vier weken vóór en vier weken ná het versturen van een uitnodiging gesprek verzuim. N=202. Verschillen in P ($p=0,001$) en A ($p=0,078$) zijn significant.

Versturen eerste waarschuwing verzuim.

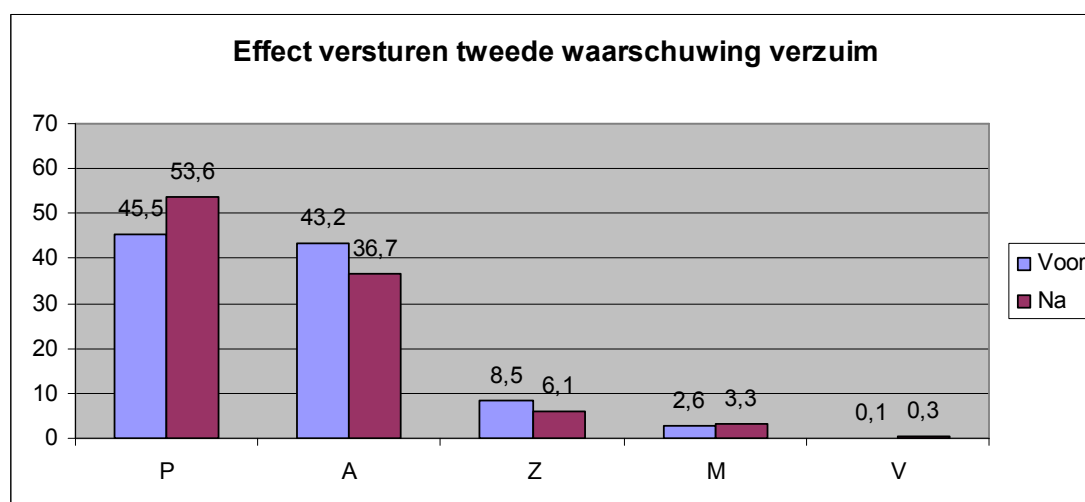
In figuur 15 zijn de percentages P, A, Z, M en V te zien vier weken vóór en vier weken ná het versturen van een eerste waarschuwing verzuim.



Figuur 15: Percentages P, A, Z, M en V vier weken vóór en vier weken ná het versturen van een eerste waarschuwing verzuim. N=383. Verschillen in P ($p < 0,001$) en A ($p < 0,001$) zijn significant.

Versturen tweede waarschuwing verzuim.

In figuur 16 zijn de percentages P, A, Z, M en V te zien vier weken vóór en vier weken ná het versturen van een tweede waarschuwing verzuim.



Figuur 16: Percentages P, A, Z, M en V vier weken vóór en vier weken ná het versturen van een tweede waarschuwing verzuim. N=149. Verschillen in P ($p = 0,004$) en A ($p = 0,034$) zijn significant.